

Erich Heckel in Vlaanderen

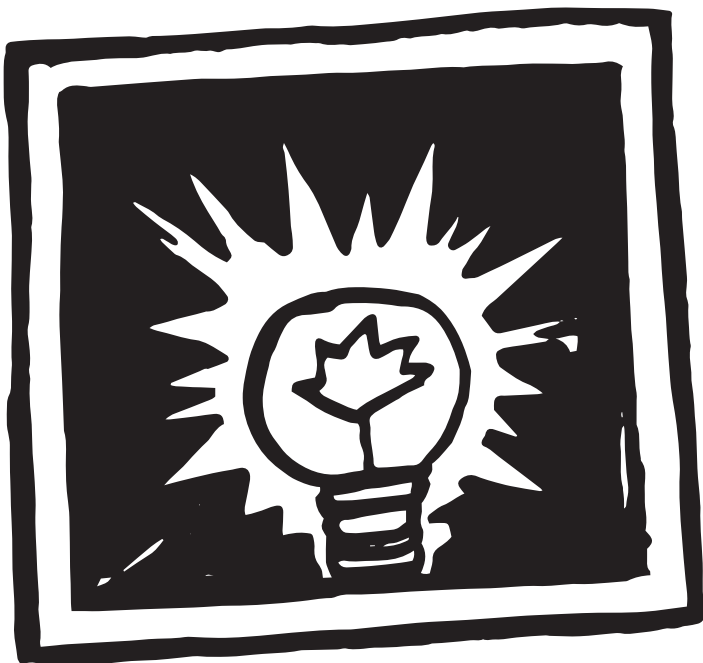
Inspiratiebundel
voor leerkrachten

12.10.24–26.01.25

Inhoud

Voorwoord	3
Inleiding	3
Het MSK	4
Naar het museum	4
Een plat museum	5
Fernand Scribedreef 1	6
Een nieuw museum	7
1	
Heckel en de nieuwe Duitse kunst	8
Kort kijken	9
Drukker Heckel	10
Heckel in Vlaanderen	11
Filosoferen over kunst	12
2	
De Grote Oorlog	13
De Grote Oorlog	13
Klaar? Actie!	14
3	
Heckel in Vlaanderen	15
De kleuren van het expressionisme	16
4	
Landschappen en zeezichten	17
Wolkendagboek	17
Het landschap om je heen	18
Dankjewel!	19
Bijlages	20-35

Voorwoord

Beste leerkracht,

Van 12 oktober 2024 tot 26 januari 2025 organiseert het MSK de tentoonstelling *Erich Heckel in Vlaanderen*. Heckel is één van de hoofdfiguren van het Duits expressionisme en medestichter van de kunstenaarsvereniging *Brücke*. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werkt hij als verpleger voor het Rode Kruis in Roeselare, Oostende en Gent. Hij is gefascineerd door Vlaanderen en we herkennen Vlaamse landschappen en steden in zijn kunst. Met deze tentoonstelling wil het MSK deze minder gekende, maar bijzonder boeiende periode van de kunstenaar belichten.

De inspiratiebundel helpt je om je bezoek aan de tentoonstelling voor te bereiden of af te sluiten. Deze bundel bevat een verzameling weetjes, opdrachten en informatie die je hiervoor kan gebruiken.

De opdrachten prikkelen de leerlingen om kennis te maken met de kunstenaar en Vlaanderen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Je beslist zelf hoe je het aanpakt! Je kiest een aantal opdrachten of doet ze allemaal. Bij elke opdracht wordt een suggestie gegeven voor een leeftijdsgroep, maar ook hiermee kan je flexibel omspringen. Als leerkracht ben je immers zelf het best geplaatst om in te schatten wat in jouw klas(sen) haalbaar is.

Tot snel in het museum!
Het MSK Gent

Inleiding

Op maandag 8 maart 1915 stapt de 32-jarige kunstenaar Erich Heckel (1883–1970) in Gent-Sint-Pieters van de trein. Heckel is op dat moment een kunstenaar met een stevige reputatie in Duitsland. Hij komt rechtstreeks uit Berlijn. Toen hij voorbij Leuven reed, zag hij de verwoeste stad. Dezelfde dag reist hij verder naar Roeselare, waar hij wordt opgewacht door medewerkers van het Rode Kruis. De Eerste Wereldoorlog is al zeven maanden aan de gang en zal nog jaren duren.

Heckel verblijft bijna vier jaar in Vlaanderen. In die periode maakt hij 75 schilderijen, honderden tekeningen en aquarellen en heel wat grafisch werk.

De tentoonstelling *Erich Heckel in Vlaanderen* vertelt het verhaal van een integer mens op zoek naar zijn plaats in een ontwrichte wereld. Terwijl hij zich als verpleger verantwoordelijk toont voor zijn collega's en patiënten, drukt Heckel met zijn kunst uit wat hij ziet, voelt en denkt. Het MSK neemt je mee in zijn leefwereld, doorheen de Vlaamse landschappen.

De tentoonstelling is opgebouwd aan de hand van thematisch ingerichte zalen en toont een grote variatie aan werk van de kunstenaar:

- **Forum:** zelfportretten
- **Zaal 1:** werken gemaakt voor Heckel naar Vlaanderen komt
- **Zaal 2:** Heckel als verpleger in Berlijn en in Roeselare; werken waar de oorlog sterk aanwezig is
- **Zaal 3:** spiritualiteit
- **Zaal 4:** Heckel in Gent en Brugge
- **Zaal 5–6:** landschappen, zeegezichten en stadsgezichten
- **Zaal 7:** taferelen uit het dagelijks leven
- **Zaal 8:** relatie met de kunstenaar James Ensor en focus op het werk *Roquairol*

Deze thema's sluiten aan bij het boek *Heckel in Vlaanderen*, geschreven naar aanleiding van deze tentoonstelling door curator Lieven Van Den Abeele (te koop in onze museumshop).

De inspiratiebundel volgt grotendeels de opbouw van de tentoonstelling en werkt rond vier thema's:

- **Heckel en de nieuwe Duitse kunst**
- **De Grote Oorlog**
- **Het verblijf van Heckel in Vlaanderen**
- **Zeegezichten en landschappen**

Elk thema wordt in deze bundel kort uitgelegd. Per thema vind je een aantal opdrachten. Telkens wordt verduidelijkt of deze opdrachten geschikt zijn voor kleuters (**KO**), leerlingen uit het lager onderwijs (**LO**) of leerlingen uit het secundair onderwijs (**SO**).

Het MSK

Het Museum voor Schone Kunsten Gent (MSK) is het oudste museum van België. De collectie bestaat uit duizenden kunstwerken waarvan er gemiddeld zo'n zeshonderd op zaal te zien zijn.

De hoofdrol is weggelegd voor beeldende kunst uit de Zuidelijke Nederlanden. Het gaat daarbij niet alleen over schilderijen, maar ook over beeldhouwwerken, tekenkunst en prentkunst. Het museum is bovendien een kenniscentrum voor kunst uit de 19de eeuw, het fin de siècle en de vroege 20ste eeuw, met bijzondere aandacht voor onze Belgische kunstenaars. In het MSK vind je dus oude meesters zoals Jheronimus Bosch, Peter Paul Rubens en Anthony van Dyck, naast impressionisten, surrealisten en modernisten zoals James Ensor, Auguste Rodin, Emile Claus, Jenny Montigny, René Magritte en George Minne.

Het MSK organiseert regelmatig tijdelijke tentoonstellingen. De tentoonstelling *Erich Heckel in Vlaanderen* is daar een voorbeeld van. Het museum beschikt over een aantal schilderijen van Duitse expressionisten, waaronder het mooie *Huizen in de morgen* (1917) van Heckel. Voor de duur van de tentoonstelling werden veel werken aan het MSK uitgeleend door andere musea en door particulieren.

Het MSK organiseert ook lezingen, workshops, rondleidingen en tal van andere activiteiten voor alle leeftijden. Op de website (<https://www.mskgent.be>) kan je zien wat er op elk moment in het museum te beleven valt.

Wij staan alvast te popelen om jullie te ontvangen!

Naar het museum

→ **KO**

→ **LO**

Voor de allerkleinsten is een museumbezoek een echt avontuur! Maar wat is dat eigenlijk, een museum? Wat kan je daar zien? Mag je daar enkel kijken of kan je er ook iets doen? Start een klasgesprek om het onderwerp 'museum' te introduceren. Dat kan met de volgende vragen:

- Wie is al in een museum geweest?
- Wat heb je daar gezien?
- Vond je het spannend?
- Waaraan denk je bij het woord 'museum'?

Een museum is een plek gevuld met objecten waarvan wij vinden dat ze bewaard moeten worden voor volgende generaties. Het MSK is een voorbeeld van een museum waar je kunst kan kijken; schilderijen, beeldhouwwerken, medailles, ... De werken in het MSK zijn zeer oud. In het museum aan de overkant, het S.M.A.K. (Stedelijk Museum voor Hedendaagse Kunst) vind je ook kunst terug, maar die nog niet zo lang geleden gemaakt is.

Wist je dat er vroeger ook een afdeling voor hedendaagse kunst bestond in het MSK? De collectie werd te groot en in 1999 kreeg de collectie hedendaagse kunst een eigen gebouw en een nieuwe naam: S.M.A.K.

Voor jonge kinderen is het niet altijd duidelijk wat wel en niet toegelaten is in een museum. Lees de onderstaande activiteiten voor. De leerlingen steken een duim omhoog als ze denken dat het in een museum mag en omlaag als het niet mag.

In het museum mag je ...

wel	niet
praten	lopen
lachen	eten
foto's nemen (zonder flits)	kunst aanraken
kijken	roepen
verwonderd zijn	rolschaatsen
luisteren	tikkertje spelen
plezier maken	

In het MSK heb je een hulpmiddel om te zorgen dat je niet te dicht bij de schilderijen aan de muur of de beeldhouwwerken in de ruimte staat. In de meeste zalen ligt tegen de muur een lichtgrijze tegel in de grond gemetst waar je niet op mag staan. Op die manier weet je dat je altijd ver genoeg van de schilderijen aan de muur staat.

Een plat museum

→ LO
→ SO

Materiaal

- Plattegrond van het MSK (bijlage 1)

Bekijk met je klas de plattegrond van het museum. Door de plattegrond heel aandachtig te bekijken leren de leerlingen dat er in een museum ook achter de schermen heel wat gebeurt!

Richtvragen:

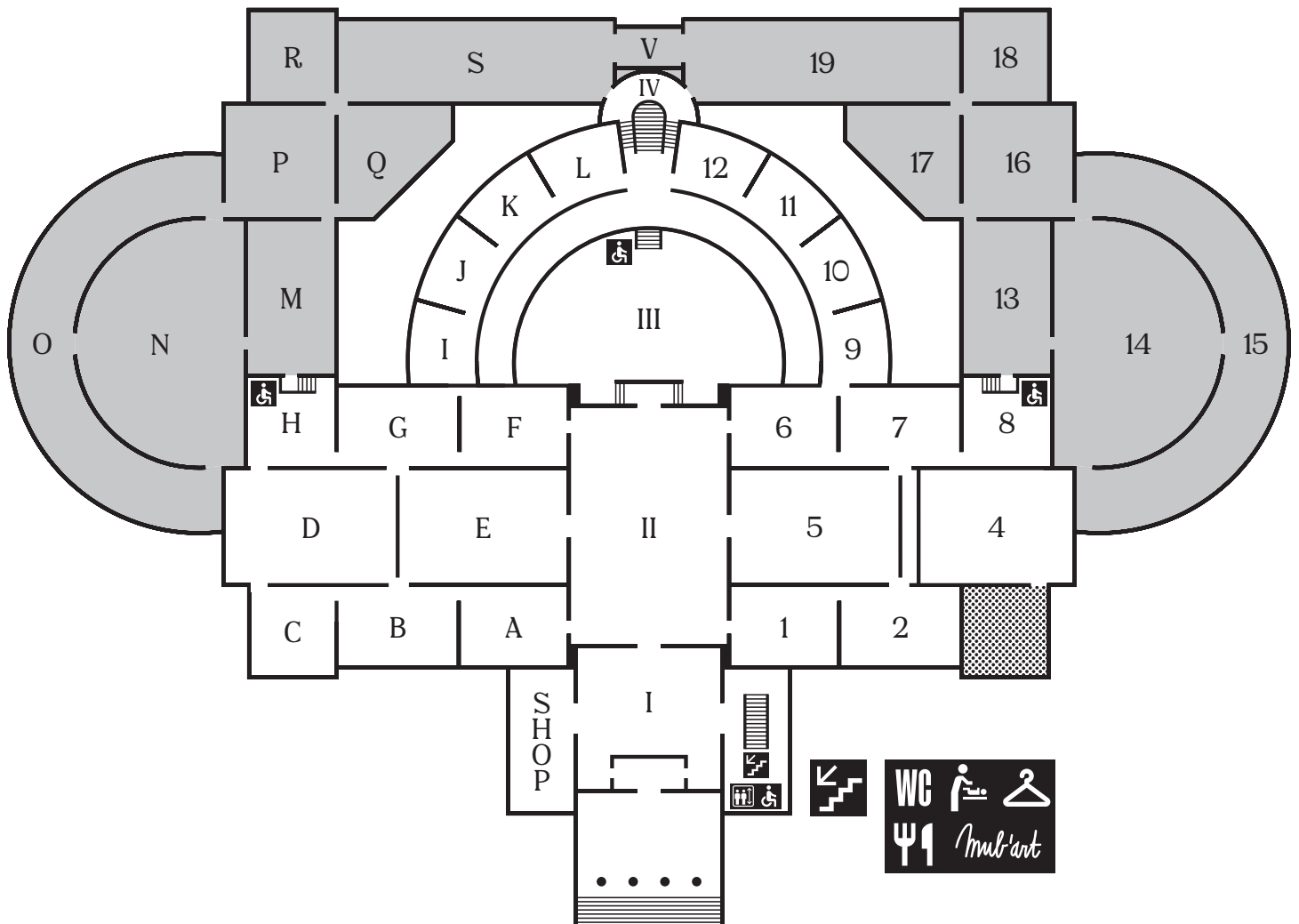
- Toon een nummer op de plattegrond. Wat zou dit kunnen zijn?
- Hoeveel zalen telt het MSK?
- Kan je dingen kopen in het museum? Waar?
- Waar zijn de toiletten?

- Hoe kan je zien dat er verschillende verdiepingen zijn?
- Waar kan je je spullen achterlaten?
- Wat betekent dit pictogram op de plattegrond:

Ga nu een stap verder. Je hebt samen met de leerlingen het gebouw van het MSK ontdekt, maar hoe werkt een museum nu eigenlijk?

- Wie heb je allemaal nodig om een museum open te houden? Start bij de ingang van het museum en beeld je in wie je allemaal tegenkomt.
- Welke taken vervullen deze medewerkers van een museum?

Noteer ze aan het bord of bewaar ze op een zichtbare plek.

Fernand Scribedreef 1

→ **LO**
→ **SO**

Materiaal

- Afbeelding voorgevel MSK (bijlage 2)
- Houten blokken
- Noppenplastic
- Karton
- Groot vel papier
- Verf
- Gekleurd papier met geometrische vormen
- Penselen
- Potjes water
- Vodden

- Bekijk met de kleuters samen de gevel van het MSK. Welke geometrische vormen ontdek je samen? Neem er een blokkendoos bij als geheugensteuntje.
- Start van de verschillende geometrische vormen om een eigen museum te ontwerpen. Geef de leerlingen de opdracht een grote vorm (driehoek, cirkel, vierkant, etc...) te kiezen zodat ze de plattegrond van hun museum kunnen tekenen.

Zorg dat deze vormen al op voorhand gekopieerd zijn op een gekleurd blad.

- Vertel aan de leerlingen dat dit de vorm is van hun museum en ze er nu dingen aan zullen toevoegen.

Grijp terug naar de afbeelding van het MSK waar je de grote vormen nog een keer aanduidt.

- Geef de opdracht aan de leerlingen om deze vorm uit te knippen en op een wit blad papier te kleven. Hierbij denken ze ook na over de positie van hun museum in de ruimte:
 - zweeft hun museum in de lucht?
 - Zit het museum diep in de grond?
 - Balanceert het museum op één kant?
- Vestig de aandacht op de extra vormen die je op de afbeelding ziet staan en benoem ze samen met de leerlingen:
 - Vensters
 - Trappen
 - Struiken
 - Vlaggen...
- Geef de opdracht aan de leerlingen om na te denken over hun eigen extra vormen:
 - Waar komt bij hen de voordeur?
 - Kan het publiek naar buiten kijken?
 - Staat het museum in een woestijn? Of een jungle? Of in het bos?

- De leerlingen voegen deze extra vormen toe door materialen met een sprekende textuur in te verven en te drukken op hun blad papier. Geef eerst een demonstratie aan de leerlingen hoe ze dit aanpakken:
 - Verf een stukje noppenplastic in (tip: niet te veel verf, net genoeg om te drukken) met een penseel.
 - Druk het stukje af door het met de geverfde kant op het blad aan te brengen en zachtjes aan te drukken.
 - Pel het stukje voorzichtig weg en bekijk het resultaat.
 - Spoel je penseel goed uit en droog het af met een vod.
- De leerlingen gaan aan de slag en kiezen hun stukjes textuur om te drukken.
- Verzamel na afloop de verschillende resultaten en leg ze naast elkaar op de grond zodat een ware 'museumstraat' ontstaat. Wie wil mag voor de klas uitleg geven over het eigen museum en wat er precies in te zien is.
- Verzin samen een naam voor de museumstraat.

Extra: de leerlingen verzinnen een naam voor hun museum en drukken dit in stempelletters op een 'bord' boven hun museum.

Wist je dat het adres van het museum verwijst naar de Belgische kunstenaar en verzamelaar Fernand Scribe. Scribe schonk zijn privé-kunstcollectie aan het museum, en dat was geen klein cadeautje. Het ging om meer dan tweehonderd kunstwerken, van kleppers als Breughel, Tintoretto, Jordaens en Permeke. Ongeveer een tiende van de werken in de permanente collectie van het MSK komt uit Scribes privéverzameling. (<https://visit.gent.be/nl/8-zaken-die-je-nog-niet-wist-over-het-msk>)

Een nieuw museum

- **LO**
- **SO (eerste graad)**
- Materiaal**
- Persoonlijke spullen van de leerlingen
 - Kaartjes om labelteksten te maken
 - Grote vellen papier
 - Verf
 - Stiften
 - Schrijfgerief of computer

De leerlingen denken na over de werking van een museum en stampen een eigen museum uit de grond.

- Laat de leerlingen persoonlijke spullen meebrengen naar de klas: voorwerpen die een verhaal vertellen over henzelf of een leuke herinnering oproepen. Verzamel de voorwerpen in één groep op een centrale tafel.
- Verdeel de klasgroep in kleinere groepjes van 3 of 4 leerlingen. Deze groepjes zijn de 'curatoren', de tentoonstellingsmakers die linken zoeken tussen de verschillende voorwerpen. Ze kiezen voorwerpen uit die ze op een aparte plek in de klas verzamelen. Geef hen genoeg tijd om alle voorwerpen te bekijken en hun aanpak te bespreken.

Let op: ze verklappen nog NIETS aan de andere leerlingen!

- Nu de verschillende groepjes 'curatoren' een keuze hebben gemaakt geef je hen de opdracht na te denken hoe ze deze voorwerpen zullen tonen aan de rest van de klas. Laat ze de voorwerpen rangschikken ...: ... van groot naar klein? ... van oud naar nieuw? ... op kleur?

Let op: ook dit houden ze geheim voor de rest van de klas!

- Nu de leerlingen hun eigen opstellingen hebben gemaakt gaan de groepjes bij elkaar op bezoek. Ze bekijken de verschillende voorwerpen en proberen te achterhalen hoe de verantwoordelijke 'curatoren' te werk zijn gegaan.
- Start vervolgens een klasgesprek hoe je van deze spullen een aantrekkelijke tentoonstelling maakt. Verzamel de ideeën van de leerlingen. Grijp terug naar de informatie die je reeds hebt verzameld in de voorgaande opdrachten:
 - Wat wil je je bezoekers vertellen?
 - Werk je volgens een bepaald thema of meerdere thema's?
 - Maak je een zaaltekst om deze thema's aan de bezoekers uit te leggen?

- Hoe communiceer je over je tentoonstelling?
 - Maak je een poster of flyers?
 - Beperk je je tot je klaslokaal, de gang of kan je de hele school gebruiken?
 - Wie wordt de 'erfgoedbewaker' en heb je nodig om een oogje in het zeil te houden?
 - Waar is de start en het einde van de tentoonstelling?
 - Moet je een vaste route volgen?
 - Organiseer je rondleidingen doorheen de tentoonstelling voor de andere klassen?
- Kies samen een naam voor jullie museum en stel een aantal regels op die in jullie museum gelden. Die kunnen gelijklopen met een 'echt' museum, maar mogen ook enkel op jullie museum van toepassing zijn.

Bv. In jullie museum mogen de bezoekers enkel binnen als ze hun schoenen uitdoen.

- Verdeel de rollen van de leerlingen zodat er teams ontstaan die zich elk met een deelaspect van de tentoonstelling bezig houden.

1 Heckel en de nieuwe Duitse kunst

Op 31 juli 1883 wordt Erich Heckel geboren in Saksen, een deelstaat van Duitsland. Hij is de jongste van drie kinderen. Zijn vader is een ingenieur bij de spoorwegen. Heckel schrijft zich na het beëindigen van de middelbare school in voor de studie architectuur. Hij werkt deze opleiding echter niet af, en besluit zich toe te leggen op een carrière als beeldend kunstenaar. Heckel wordt schilder, tekenaar en maker van prenten (houtsneden, drogenaalden en steendrukken). Bovendien is hij gepassioneerd door literatuur. Een deel van zijn werk is dan ook geïnspireerd op romans van onder andere de Russische romanschrijver Fjodor Dostojevski (1821–1881), de Engelse auteur Oscar Wilde (1854–1900), de Duitse schrijver Jean Paul (1763–1825) en de Duitse dichter en Stefan George (1868–1933).

Over het Duits expressionisme

Heckel is één van de hoofdrolspelers van het Duits expressionisme. Het expressionisme ontwikkelt zich in de jaren vóór WO I. Expressionisten houden zich bezig met het innerlijke, het emotionele en het spontane. Het gevoel komt sterk op de voorgrond. En dat gevoel tonen ze in de kunst door hun onderwerpen niet natuurgetrouw af te beelden: we zien hoekige lijnen en niet-realistische kleuren. Ze streven naar een nieuwe kunstvorm in een nieuwe maatschappij.

Over een brug en vriendschap

In 1905 richtten de vier vrienden Erich Heckel, Ernst Kirchner (1880–1938), Karl Smidt-Rottluff (1884–1976) en Fritz Bleyl (1880–1966) in Dresden een kunstenaarsvereniging op. In het manifest van de vereniging staat te lezen:

Hij die zijn innerlijke overtuiging weergeeft zoals hij weet dat hij dat moet doen, en dat doet met spontaniteit en oprechtheid, is één der onzen.

De naam zou geïnspireerd zijn op de Duitse filosoof Friedrich Nietzsche, die schreef:

Wat groot is aan de mens, is dat hij een brug is en geen doel.

Voor Nietzsche is het leven van de mens geen doel op zich, maar een brug naar een betere toekomst. *Brücke* heeft een gelijkaardig doel. De vereniging wil gelijkgezinden samenbrengen. Ze willen een brug bouwen tussen oud en nieuw, tussen verleden en toekomst, tussen de kunstenaar en het publiek. De vereniging verzamelt kunstenaars die afstand nemen van de oudere, gevestigde garde. Ze willen een tegenwicht bieden voor de regels die gelden in de moderne industriële maatschappij en de vastgeroeste ideeën over de functie van kunst ter discussie stellen. De kunstenaars van *Brücke* willen zich losmaken van het burgerlijke stadsmilieu.

In het begin gaat het vooral over een groep vrienden. Vrienden die elkaar helpen bij het maken van kunst. De kunst van de leden ziet er in eerste instantie dan ook vrij gelijkaardig uit. De vereniging blijft bestaan tot 1913 waarna de groep uit elkaar valt. De vrienden gaan elk hun eigen weg en dat zie je ook in hun kunst. Sommige verhuizen, er is sprake van onenigheid en ze groeien uit elkaar. Het uiteenvallen van de groep is voor Heckel een moeilijke periode.

Een eigen stijl

Na verloop van tijd ontwikkelt Heckel een eigen stijl, los van de *Brücke* kunstenaars. Dit zet zich door wanneer hij in 1915 in Vlaanderen arriveert.

Heckel blijft krachtige kleuren en vervormingen gebruiken, maar zijn werk wordt meer melancholisch dan dat van sommige andere expressionisten. Hij maakt schilderijen, maar is ook heel sterk in grafiek (prentkunst), waaronder vooral houtsneden en steendrukken. Hierbij gaat het over technieken waarbij afbeeldingen worden 'afgedrukt', en waardoor het dus mogelijk is eenzelfde afbeelding meerdere keren te maken.

Kort kijken

→ LO
→ SO

Materiaal

- Chronometer
- Verschillende soorten potloden
- Papier

Studenten die aan de academie studeren besteden vele uren aan het natekenen van naaktmodellen. Die modellen poseren vaak uren aan een stuk. Heckel gaat echter niet naar de kunstacademie. Zijn bedoeling is immers nieuwe kunst te maken. En aangezien 'nieuwe' kunst nog moet uitgevonden worden, kan je ze ook niet leren op school.

Heckel en zijn vrienden zoeken dan ook naar een andere manieren van werken. Eén ervan is de *Viertelstundentakt*: het natekenen van een model dat elk kwartier een nieuwe houding aanneemt. De bedoeling is niet om gedetailleerd te gaan tekenen, maar wel om heel spontaan de essentie weer te geven.

Wist je dat we in een museum gemiddeld tussen de 15 en 30 seconden kijken naar een schilderij?

- Ga zelf op een centrale en zichtbare plek in de klas staan. Neem een houding aan en geef de opdracht aan de leerlingen om je te tekenen.
- Projecteer een timer van 15 minuten op het bord en blijf in de houding staan tot de timer afloopt.
- Koppel terug naar de klas:
 - Hoe moeilijk was dit?
 - Hoe beïnvloedt de houding de tijd dat je kan blijven staan?
- Vraag aan de klas wie de volgende vrijwilliger wil zijn om model te staan voor de tekenopdracht. Spreek een tijd af om stil te staan. Dat kan 15 minuten zijn om de echte *Viertelstundentakt* te ervaren maar ook korter als dit te lang is voor de leerlingen.

Tip: indien leerlingen niet alleen voor de klas willen poseren, stel een groepje van een drietal modellen samen.

- Tijdens deze opdracht experimenteer je met verschillende soorten materialen (potloden met een verschillende hardheid, grafietpotlood / houtskoolpotlood / inkt / verf...)

Tip: koppel er als spelelement aan vast dat de leerlingen het materiaal doorgeven nadat de timer is afgelopen.

Drukker Heckel

→ **LO**
→ **SO**

Materiaal

- PrintFoam (LO), Lino (SO)
- Potloden
- Drukinkt op waterbasis
- Inktrol
- Papier
- Gutsen (SO)
- Plastiek mapje, plastic plank of glasplaat

Heckel heeft heel wat drukwerk gemaakt. Drukken is een manier om een tekening of ontwerp meerdere keren te reproduceren. Heckel putte vooral inspiratie uit zijn directe omgeving om zijn werken te maken. In deze opdracht leer je je klas drukken en de druktechnieken worden aan de doelgroep LO en SO aangepast.

Haal inspiratie uit de omgeving van je leerlingen om er prenten van te maken. Ga er net als Heckel op uit en leg de dingen die je tegenkomt op één of andere manier vast: maak snelle, kleine schetsen, gebruik een wegwerpfototoestel of neem het gewoon mee naar de klas (zoals blaadjes, takken, ...).

- De kinderen brengen hun weg naar school in beeld. Ze houden dit een week vol. Verzamel de resultaten en bespreek deze samen:
 - Hoe verandert hun blik?
 - Hebben ze oog voor andere dingen?
 - Is hun manier van fotograferen verandert? Worden ze bv. minder secuur en worden hun foto's of tekeningen daardoor spontaner of vluchtiger dan wanneer je veel nadenkt over compositie en wat je precies vastlegt?
- Snij op voorhand de lino of het knutselschuim in stukken. Deel deze uit aan de leerlingen.
- Geef een demonstratie hoe je met beide materialen werkt:

PrintFoam

- Zet je tekening over met potlood op het PrintFoam.
- Duw met het potlood harder in de oppervlakte zodat een groef ontstaat in het schuim.
- Voel als controlemiddel met je vinger over de groef. Als je geen verschil voelt in het oppervlak dan is de groef niet diep genoeg en ga je met het potlood nog eens over dezelfde lijn.
- Neem een rol en rol inkt uit over een glanzend oppervlak, zoals een bestekmapje, plastic plank of glasplaat. Zorg dat je goed toont hoe je de inkt gelijk uitrolt: rol in verschillende richtingen en til af en toe je rol op.

- Breng een dun laagje inkt aan op het knutselschuim. Herhaal dit tot het vlak goed is bedekt met inkt.
- Neem een blad papier en leg dit plat op de tafel.
- Neem het PrintFoam en schik het ongeveer in het midden van het blad met de inkt naar beneden.
- Druk het PrintFoam aan met een vlak hand en verwijder het daarna.

Lino

- Zet je tekening over met potlood op het lino.
- Neem een guts (snijmes) en benadruk de gevaren van het snijden met een guts aan de leerlingen.
- Leg je niet-snijhand plat op de lino. Snij met je andere hand de tekening uit. Je snijdt **ALTIJD WEG VAN JE LICHAAM**. Als je dan uitschiet, steek je met je guts in de lucht en niet in je hand.

Tip: Wist je dat er op YouTube veel tutorials te vinden zijn hoe je goed snijdt met een guts.

- Neem een rol en rol verf of drukinkt uit over een glanzend oppervlak, zoals een bestekmapje, plastic plank of glasplaat. Zorg dat je goed toont hoe je de verf gelijk uitrolt: rol in verschillende richtingen en til af en toe je rol omhoog.
- Breng een dun laagje verf aan op het lino. Herhaal dit tot het vlak goed is bedekt met verf of drukinkt.
- Neem een blad papier en leg dit plat op de tafel.
- Neem het geleverde lino en schik het ongeveer in het midden van het blad met de verf naar beneden.
- Druk het lino aan met de vlakke hand en verwijder het lino.

Heckel in Vlaanderen

→ LO

→ SO

Materiaal

- Tablets met de gratis app Stopmotion Studio
- Papier
- Penselen
- Verf
- Mengpotten
- Waterpotten
- Vodden
- Langwerpige rol papier of vellen die gemakkelijk aan elkaar te bevestigen zijn
- Sjabloon scenario (bijlage 3)

Heckel reisde gedurig tussen o.a. Gent, Brugge en Oostende tijdens zijn oorlogstijd. Hij maakte hiervoor vaak gebruik van de stoomtrein en de kusttram om op zijn bestemming te geraken. Vanuit het raam van zijn wagon zag hij dus het Vlaamse landschap voorbijrazen en veranderen.

- Bekijk samen met de klas enkele landschappen van Heckel die je samen in het museum hebt gezien. Benoem enkele belangrijke kenmerken, bv.:
 - De horizon
 - Lichtinval: licht of donker
 - Lijnvoering: vlotte, snelle penseelstreken
 - Vormen: hoekig, niet naar de werkelijkheid
 - Kleurgebruik: vaak levendige, felle kleuren
- Verdeel de klasgroep in groepjes van drie of vier leerlingen. Elk groepje zal een stopmotion animatiefilmfragment maken van een voorbischuivend landschap dat verandert naarmate de 'trein' verder rijdt.
- Geef een demonstratie hoe de app Stopmotion Studio werkt.
 - Het is een heel eenvoudig programma waarbij je achter elkaar foto's trekt die afgespeeld kunnen worden als een filmpje.
 - Toon de leerlingen hoe ze hun filmpje kunnen afspelen, hoe ze foto's toevoegen en verwijderen.

Tip: zorg ervoor dat je op voorhand een constructie hebt gemaakt met een statief om de tablet te monteren boven een vlak zoals de grond of de tafel. Als je geen statief hebt kan je eventueel ook een stoel gebruiken.

- Geef de opdracht aan de groepjes om een groot lang blad onder de tablet te leggen en op de tablet te controleren dat het blad volledig het scherm vult.
- Deel aan elk groepje een sjabloon uit (bijlage 3).
- Geef de groepjes even bedenktijd hoe hun landschap eruit zal zien en hoe het zal veranderen: blijven ze dichtbij huis? Maken ze er een woestijn van die verandert in hoge bergen?

Tip: Geef de leerlingen de opdracht om te denken in een sequens met een begin, midden en einde. De focus ligt op het maken van een voorbijglijdend landschap, maar misschien kan er een verborgen grappig element (of meerdere?) in verwerkt worden? Een paard dat in de wei fietst, een vliegende auto, ... Op die manier kijken de leerlingen uit naar het volgende stuk landschap.

- Gebruik hiervoor het sjabloon dat je net hebt uitgedeeld.
- Eens hun idee vast ligt geef je het startschot. De leerlingen trekken foto's van een wit blad en leggen hun creatief proces vast. Als je de animatiefilm start, begin je dus met een wit vlak waarin een landschap langzaam tevoorschijn komt.
- Wanneer het landschap geschilderd is, schuiven de leerlingen het blad een beetje op, schilderen ze de vrijgekomen strook wit papier en trekken ze een foto.
- Dit herhalen ze tot wanneer de volledige rol is beschilderd.
- Organiseer met de klas een filmmoment waarbij je de verschillende films aan elkaar laat zien. Dit maak je zo uitgebreid als je zelf wil: voorzie popcorn, een toegangsticketje, ...

Extra: Als uitbreiding van deze opdracht kan je in Stopmotion Studio geluid toevoegen aan het filmpje.

Filosoferen over kunst

→ LO

Materiaal

- Bijlage 4
- Dobbelsteen

De avant-garde

De 'avant-garde' is een term die gebruikt wordt om bepaalde kunststromingen uit het begin van de 20ste eeuw aan te duiden. Het is een verzamelnaam voor vooruitstrevende kunstenaars die vernieuwing willen en zich afzetten tegen de gevestigde elite. Het expressionisme is daar één van. De 'avant-garde' is geen specifieke kunststroming, maar alle leden van de avant-garde hebben wel gemeen dat ze voor vernieuwing in de kunst staan.

Avant-gardekunstenaars hadden het niet altijd gemakkelijk. Sommige kunstenaars werden niet begrepen en het publiek vroeg zich, vaak luidop, af wat een schilderij nu weer te betekenen had. Dat was voor de Duitse expressionisten niet anders.

Heel veel mensen hebben al nagedacht over wat kunst is of zou moeten zijn. Het is ook geen eenvoudige kwestie en de vraag brengt automatisch een heleboel andere vragen met zich mee:

- Kan iedereen kunst maken?
- Moet je daarvoor een kunstenaar zijn?
- Wat moet een kunstenaar eigenlijk kunnen?
- Moet kunst de werkelijkheid zo goed mogelijk weergeven?
- Moeten kunstwerken in een museum bewaard worden? Of wordt iets net kunst omdat het in een museum staat en zouden we er anders gewoon aan voorbij lopen?
- Is kunst altijd mooi?
- Moet kunst mooi zijn?

Voor het bezoek

- Verdeel de klas in groepjes en geef elk groepje *De weg naar het eiland* (1910) van Heckel. (bijlage 4)
- Geef elk groepje een dobbelsteen. Hieronder staan 6 vragen om te filosoferen over het werk. Elke vraag komt overeen met het aantal ogen van de dobbelsteen.
- Geef de instructie aan de leerlingen om in groep om beurten de dobbelsteen te rollen en de bijhorende vraag te beantwoorden.

De vragen:

- Waarom is dit voor jou wel of geen kunst?
- Hoort dit werk thuis in een museum? Waarom wel/niet?
- Moet je een kunstenaar zijn om dit werk te kunnen maken?
- Moet kunst een boodschap hebben?
- Kan iets wat vroeger als kunst werd beschouwd dat vandaag niet meer zijn?
- Moet kunst een boodschap hebben?

- Projecteer een timer aan het bord van 4 minuten per vraag. Niet alle vragen moeten beantwoord worden tijdens deze oefening.
- Geef de leerlingen na de oefening even tijd om een eindconclusie te formuleren per groepje.
- Koppel de vraag terug naar de rest van de klas; gaat iedereen akkoord met die conclusie of kunnen andere groepjes nog aanvullen?

Tijdens het bezoek

- Geef de groepjes de opdracht om een foto te maken van een werk in de tentoonstelling van Heckel waarin ze een duidelijk gevoel kunnen waarnemen. Welk gevoel maakt niet uit: vrolijk, blij, verdrietig, ..., zolang ze goed kunnen uitleggen waarom ze dat gevoel hebben.
- Geef de instructie om een antwoord te formuleren op volgende vragen (bijlage 6)
 - Kan een kunstenaar wat hij of zij voelt schilderen?
 - Is een gevoel dat je alleen kunt zien een echt gevoel, of niet?
 - Kan een schilderij iets met jouw gevoel doen?
 - Als iemand door het kijken naar dit schilderij bang, verdrietig, blij, ..., wordt, is dat dan hetzelfde gevoel als dat van Erich Heckel?
 - Zou jij een somber schilderij in jouw kamer hangen?
 - Kijk opnieuw goed naar het schilderij. Zie je nu hetzelfde als voor het filosoferen? Denk je er hetzelfde over, of is het nu anders?

Na of tijdens het bezoek

- Geef de instructie aan de leerlingen om een elfje te schrijven voor hun gekozen werk. Een 'elfje' is een gedicht dat bestaat uit elf verschillende woorden en vijf regels. Op de eerste regel staat steeds één woord. De tweede regel telt twee woorden, de derde drie en de vierde vier woorden. Regel vijf telt opnieuw slechts één woord.

Een gemakkelijke manier om een elfje te maken is aan de hand van het volgende stramien:

- woord één: wat valt je op?
 - woord twee en drie: zeg iets over de kleuren
 - woord vier, vijf en zes: wat zie je?
 - woorden zeven tot tien: wat denk je dat er gebeurt?
 - woord elf: een gevoel
- De leerlingen dragen ofwel ter plekke ofwel in de klas hun elfje op aan hun gekozen kunstwerk.

2 De Grote Oorlog

In 1914 is het een zorgeloze, zonnige zomer aan de Belgische kust. Onder kleurrijke zonneschermen genieten mensen met verschillende nationaliteiten van een dagje strand. Tot er eind juli ineens Belgische soldaten, gewapend met machinegeweren, op het strand verschijnen. De zorgeloze zomer wordt bruusk verstoord. Op 31 juli wordt in België de algemene mobilisatie afgekondigd.

Een maand voordien waren Frans Ferdinand van Oostenrijk-Hongarije en zijn echtgenote vermoord door een Servische terrorist. Daarop had Oostenrijk-Hongarije de oorlog aan Servië verklaard. Wanneer begin augustus Duitsland de oorlog uitriep aan Frankrijk, en vervolgens Groot-Brittannië aan Duitsland, vielen Duitse troepen België binnen. Het was de start van een oorlog die vier jaar zou duren...

Aan het begin van de oorlog is Heckel 31 jaar oud. In een eerste fase wordt hij geweigerd voor militaire dienst omdat hij te oud is. Het Duitse leger is immers vooral geïnteresseerd in jongere mannen. Maar wanneer je zelf vrijwillig dienst neemt, heb je meer invloed over waar je terecht komt. En dat doet Heckel dan ook. Hij meldt zich vrijwillig voor militaire dienst en gaat in op een oproep van het Rode Kruis. Daar krijgt hij een theoretische en praktische opleiding tot verpleger. Zijn taak zal erin bestaan ziekentransporten te begeleiden. Het statuut van deze soldaten is niet helemaal duidelijk. Ze werken voor een medische eenheid van het Rode Kruis maar staan wel onder militair gezag.

Aan het hoofd van zijn eenheid staat één van de vrienden van Heckel: Walter Kaesbach, de curator van de Nationalgalerie in Berlijn. Kaesbach mag zelf zijn eenheid samenstellen en kiest gelijkgestemde schilders en schrijvers. Bovendien zorgt hij voor een gunstig uurrooster waardoor er voor de kunstenaars tijd overblijft om kunst te maken.

Heckel staat niet in de vuurlinie. Ook al is het hard werken en wordt hij geconfronteerd met gewonde, verminkte, angstige, verbitterde of ontmoedigde soldaten, achter het front blijft er tijd om kunst te maken, al is de oorlog nooit veraf...

De Grote Oorlog

→ LO

→ SO

Tijdens de Eerste Wereldoorlog mocht er niet op straat getekend of geschilderd worden omdat dit als een poging tot spionage werd aanzien. Kunstenaars konden op die manier vijandelijke posities in kaart brengen en militaire opstellingen doorspelen aan het verzet of aan de tegenstander.

Het censureren van kunst is van alle tijden. Het gaat over het achterhouden of het verbieden van bepaalde meningen om politieke of religieuze redenen of omwille van smaak en zeden. Censureren komt ook vandaag voor. Zo kreeg de kunstenaar Ai Wei Wei in China te maken met huisarrest, een reisverbod en zelfs gevangenschap. In China mag kunst geen kritiek geven op de overheid terwijl Ai Wei Wei zijn kunst net gebruikt om onrecht aan te kaarten.

- Duid in het grootste geheim 3 kunstenaars aan. Doe dit door iedereen de ogen te laten sluiten en de deelnemers aan te tikken: 1x voor de rol van burger, 2x voor een spion.
- Geef de opdracht aan de kunstenaars om tijdens de middagpauze een specifiek voorwerp op school te tekenen. De anderen moeten de kunstenaars ontmaskeren door ze op heterdaad te betrappen. De kunstenaars moeten dus heel voorzichtig te werk gaan.
- Koppel na de middagpauze terug naar de groep:
 - Hoe voelden de kunstenaars zich?
 - Hoe voelde de rest van de groep zich?
 - Is iemand eens verkeerd beschuldigd geweest?
 - Hoe voelde je je daarbij?

Nu hangt daar niet zoveel vanaf, maar tijdens de Eerste Wereldoorlog was dit een kwestie van leven of dood.

Klaar? Actie!

→ LO
→ SO

Materiaal

- drie afbeeldingen van werken van Heckel (Bijlage 5, 6 en 7)
- verkleedmateriaal
- papier
- schrijfmateriaal

Bij deze opdracht horen drie afbeeldingen:

Twee gewonden (1914) toont twee soldaten op een stoel. Op het eerste gezicht zijn ze niet echt zwaar gewond, maar hun gelaat is verbeterd. De linker soldaat heeft zijn arm in een verband en zijn hoofd rust in de palm van zijn hand. De soldaat aan de rechterkant zit ineengedoken met zijn jas over zijn schouders en zijn beide handen rusten op zijn schoot.

De Samaritaan (deel van een serie van drie houtsnedes) (1915), waarin Heckel het verhaal van de Barmhartige Samaritaan uit de Bijbel verbeeldt. Het woord 'Samariter' betekent in het Duits niet alleen 'Samaritaan' maar ook 'ziekenverzorger' en net zoals de Barmhartige Samaritaan is Heckel als ziekenverzorger bezorgd om het leed van de bevolking.

Twee matrozen (1916) is een houtsnede die Heckel maakt in de periode dat hij werkt als verpleger in Oostende.

- Verdeel de leerlingen in groepjes van drie à vier personen.
- Elk groepje kiest één van de drie werken. Ze houden dit geheim voor de andere groepen. De leerlingen proberen een antwoord te vinden op volgende vragen:
 - Waarover praten de afgebeelde figuren?
 - Is het een belangrijk gesprek of gaat het over koetjes en kalfjes?
 - Hoe voelen de personages zich in dit werk? Hoe zie je dat?
 - Wat zou er vlak voor en na het werk gebeuren?
- Geef de opdracht aan de leerlingen om een klein scenario uit te schrijven rond hun gekozen kunstwerk. Ze zorgen ervoor dat ze een duidelijk begin, midden en slot hebben.
- Belangrijk is dat je de opdracht geeft om geen tekst te gebruiken. De leerlingen moeten m.a.w. hun volledige gevoel in hun lichaamstaal en gezicht leggen om hun boodschap over te brengen. Ergens in hun stuk moeten de leerlingen het kunstwerk 'verstoppert' door in de houding van het werk te gaan staan (tableau vivant). Ze moeten proberen om dit zo subtiel mogelijk te doen.
- Wanneer de toneelstukken aan elkaar getoond worden proberen de andere groepjes te achterhalen welk werk gekozen werd.

3 Heckel in Vlaanderen

Gedurende de tijd dat Heckel met het Rode Kruis in Vlaanderen gestationeerd is, doet hij verschillende steden aan.

Hij arriveert in Gent Sint Pieters maar reist onmiddellijk door naar Roeselare. Na een tweetal maand vanuit Roeselare te werken, vertrekt hij naar Oostende. Vervolgens werkt hij een korte tijd vanuit Gent, om daarna naar Oostende terug te keren. Vanuit deze steden verkent Heckel Vlaanderen. Hij bezoekt onder andere Brugge, Sint-Martens-Latem, Wenduine, De Haan en Damme en maakt daar ook kennis met onze lokale schilders, waaronder Albijn Van den Abeele in Sint-Martens-Latem en James Ensor in Oostende.

Wanneer Heckel in Vlaanderen aankomt heeft hij vooral aandacht voor de mens: gewonden en verplegers, in een uitzichtloze situatie en in een troosteloze, beklemmende omgeving. In Vlaanderen krijgt hij stilaan meer aandacht voor het landschap en begint hij landschappen en zeegezichten te schilderen. Vooral Oostende en Gent herinneren hem aan betere tijden.

Roeselare achter het front

In het begin van de oorlog nemen de Duitse troepen al vrij snel Roeselare in. In Nieuwpoort worden echter de sluizen opengezet waardoor het gebied ten Westen van de IJzer volledig blank komt te staan. De Vlaamse polders worden een ontoegankelijke watervlakte. Beide partijen graven zich in en er begint een stellingenoorlog die vier jaar zou duren.

Roeselare ligt niet ver van het leperse front. Verplegers gaan op en af naar de plaatsen net achter het front waar gewonden verzameld worden en brengen hen naar de veldhospitalen in Roeselare om ze van daaruit verder te transporteren.

Gewonden verblijven dus slechts kort in Roeselare en het aantal patiënten hangt af van de situatie aan het front. Op drukke momenten zijn de kanonnen duidelijk hoorbaar en stromen de gewonden binnen. Wanneer het rustiger is, is er voor Heckel tijd om daguitstappen te maken en musea en kerken te bezoeken.

Oostende

In mei 1915 arriveert Heckel met zijn eenheid in Oostende. In het station is een verzamelplaats voor zieke en gewonde soldaten ingericht. Wanneer Heckel aankomt, liggen de veldhospitalen overvol en op sommige dagen zijn de knallen vanuit

Nieuwpoort of vanuit het front in leper te horen tot in Oostende. Op andere momenten is het ook in Oostende minder druk. Heckel kan zelfs gaan zwemmen en zonnebaden, en heeft tijd om met kunst bezig te zijn. Hij vindt daarvoor inspiratie in zijn onmiddellijke omgeving: de haven, het landschap en de zee. De oorlog lijkt iets verder weg maar blijft altijd tastbaar aanwezig, ook in zijn prenten en schilderijen.

Oorlog in Gent

In 1916 wordt Heckel voor een korte periode overgeplaatst naar Gent. Gent is etappegebied, een gebied onder militair bestuur van de Duitsers. Een aantal grote gebouwen zijn in beslag genomen door het Duitse leger. Zo is het Sint-Pietersstation een verzamelpplaats voor zieke en gewonde soldaten, het Flandria hotel en het feestpaleis in het Citadelpark zijn omgevormd tot hospitalen en in het MSK bevindt zich de militaire hoofdapotheek. Maar ook in het Sint-Barbaracollege en in verschillende kloosters en kostscholen staan bedden om zieke en gewonde soldaten op te vangen.

In de kunst die Heckel maakt in Gent, is de oorlog ver weg. Zijn tekeningen gaan meer over het leven van elke dag: mensen in een eethuis, op de tram, of gewoon een interieur met een bloemstillevens.

Korte tijd later keert Heckel alweer terug naar Oostende waar hij de rest van de oorlog blijft. Aan het einde van de oorlog wordt de toestand in Oostende steeds erger. Er zijn beschietingen en zware bombardementen, zijn gezondheidstoestand gaat achteruit en voor schilderen is er alsmaar minder tijd. Maar Heckel geeft de hoop niet op. In een van zijn brieven schrijft hij: 'Er komt altijd een nieuwe lente'. Op 20 november 1918 komt Heckel eindelijk terug thuis bij zijn echtgenote Siddi.

De kleuren van het expressionisme

→ **LO**

→ **SO**

Materiaal

- Bijlages 8–13
- Kleurpotloden
- Waterverf
- Spiegels die rechtop kunnen staan

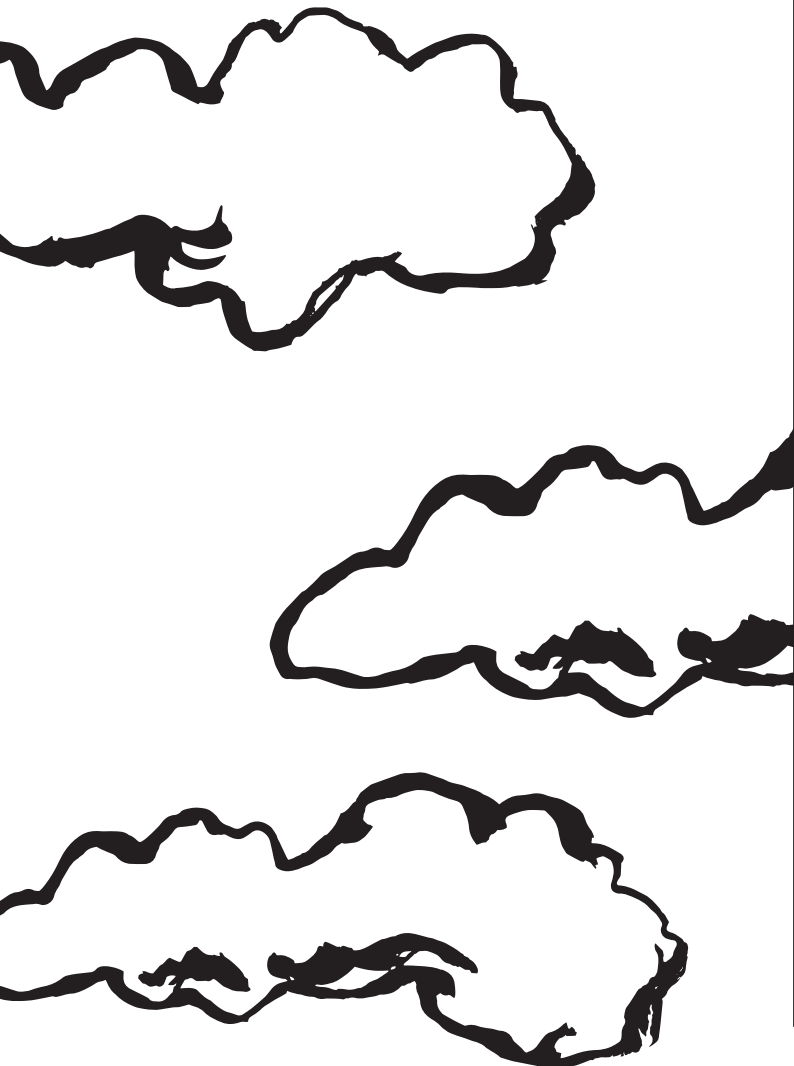
Kleur verandert veel aan een kunstwerk en helpt om het gevoel dat je wil weergeven kracht bij te zetten. Heckel maakte heel wat portretten van vrienden uit zijn omgeving en zijn vrouw die telkens heel sprekend zijn door hun kleurgebruik of de manier waarop hij ze schilderde.

- Bekijk met de klas bijlages 8 en 9. Vergelijk ze met elkaar en pols bij de leerlingen naar volgende vragen:
 - Welke gevoelens roepen de werken bij jullie op?
 - Hoewel het twee keer dezelfde print is, verschilt het kleurgebruik. Wat doet het kleur met het werk?
 - Draagt de kleur bij aan het gevoel dat je krijgt bij het werk?

- Bekijk nu met de volledige klas de portretten in bijlage 10, 11, 12, en 13. Herhaal de eerdere vragen en ga nu dieper in op portretkunst:
 - Wat vertelt de houding van sommige personages ons?
 - Kan je de omgeving van de personages goed onderscheiden?
 - Kan je drie persoonskenmerken op één van de personages klevén?
- Deel aan iedereen of per twee een spiegeltje uit dat rechtop kan staan.
- Geef de opdracht aan de leerlingen om een zelfportret te maken. Je kan hieraan de *Viertelstundenakt* van opdracht 5 koppelen en een timer van 15 minuten zetten. Zeg de leerlingen dat het niet natuurgetrouw moet zijn, maar dat ze moeten focussen hoe ze hun lijnen op hun blad zetten.
- Hoe voel je je vandaag? Bepaal met welke kleuren je je portret afwerkt.
- ‘Warme kleuren’ zijn bijvoorbeeld geel, oranje en rood. ‘Koude kleuren’ zijn onder andere paars, blauw of groen. Deze kleuren komen gevoelsmatig warm of koud over, vandaar de naam.

4 Zee-gezichten en landschappen

De zeegezichten en landschappen worden algemeen beschouwd als de beste werken uit Heckel's Vlaamse periode. Heckel gebruikt hiervoor verf in felle kleuren en brengt die aan met korte penseelstreken. Het bijzondere is dat ook Heckels landschappen zijn gevoelens weergeven. Wanneer je de werkelijkheid getrouw weergeeft lukt dit niet. De kunstenaar vervormt de natuur om gevoelens te tonen.

Wolkendagboek

→ KO
→ LO

Materiaal

- Bijlage 16
- Fototoestel
- Printer
- Potlood
- verf stift, waskrijt of potlood
- Verschillende soorten papier

Maak met je leerlingen een wolkendagboek. Ofwel maak je eerst allemaal een schetsboek ofwel bouw je het schetsboek stelselmatig op. In de tentoonstelling zie je in de kunstwerken van Heckel heel wat wolkenpartijen. Bekijk het werk 'Lente in Vlaanderen' (bijlage 16): de wolken vertellen een verhaal. Het is een zeer vroege lentedag, de bomen zijn nog kaal. Op de voorgrond treden zwarte donkere onweerswolken op terwijl in de verte er heldere opklaringen zijn. Heckel wil hiermee inspelen op het gevoel van de kijker; we bevinden ons in stormweer maar kunnen uitkijken naar een heldere hemel. Het duidt op het optimisme van Heckel; hoewel hij zich op dat moment in de donkere situatie bevindt die de Eerste Wereldoorlog is, kan hij vooruitkijken en dromen van opklaringen.

- Bekijk samen met de klas 'Lente in Vlaanderen'. Stel je leerlingen enkele kijkvragen:
 - Wat vertellen de wolken je in dit schilderij?
 - Wat soort weer is het? Hoe zie je dat?
 - Kan je figuren zien in de wolken van het schilderij?
- Ga met de klas naar buiten en kijk naar de wolken. Zie je er veel? Of eerder weinig? Wat betekent veel of weinig wolken aan de lucht? Welke gevolgen heeft dat voor het weer buiten?
- Snij op voorhand een stapeltje papier om het wolkendagboek vorm te geven. Zorg dat je verschillende soorten papier beschikbaar stelt: ook zwart, blauw, etc.
- Duid per dag/2dagen/week een wolkenverantwoordelijke aan. Deze kiest een blad papier om daarop de wolken te tekenen die vandaag te zien zijn. Als de lucht bewolkt is en er wit uitziet, kan dat ook gewoon een wit blad zijn dat wordt toegevoegd.

Wanneer je hiervoor zwart papier gebruikt, kan je met wit potlood of waskrijt goed de vorm van de wolk overnemen en moeten de leerlingen extra hard kijken.

Het landschap om je heen

→ KO	Materiaal
→ LO	– Schetsboeken
→ SO	– Aquarel
	– Metalen ringen
	– Tekenpapier
	– Karton
	– Wol/hennep/draad
	– Penselen
	– Potloden
	– Potten water
	– Breekmes
	– Bijlages 14 en 15

KO + LO: Het landschap weven

- Maak op voorhand per leerling een basis weefgetouw. Dit doe je door draden op gelijke afstand van elkaar op een karton te spannen. Als je wil dat de draden goed op hun plaats blijven zitten, maak je met een breekmes een paar inkepingen boven en onder het karton waarin de draden vastgezet kunnen worden.
- Ga met de klas op stap in je omgeving. Verzamel op weg doorheen het landschap natuurlijke materialen zoals bladeren, takken, twijgen, gras, ...
- Geef de opdracht aan de leerlingen om deze gevonden materialen in hun weefgetouw te weven. Ze weven door het materiaal boven en onder de draden de weven.

Tip: Je kan ook eerst het materiaal verzamelen in een grote zak en vervolgens weven in de klas.

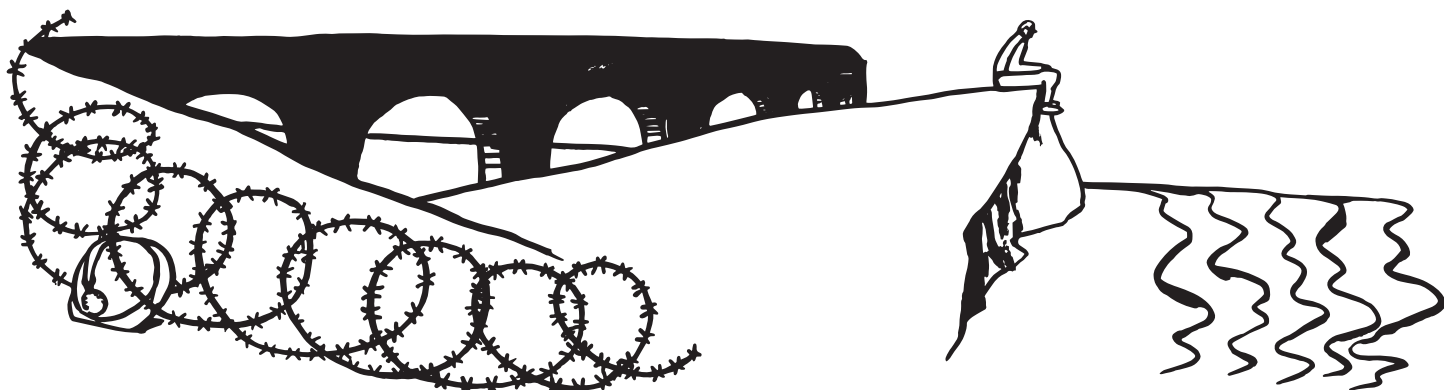
- Door de natuurlijke materialen te weven ontstaat een tweede landschap op het weefgetouw waarin je jullie tocht in laagjes weergeeft: eerst kwam je dit takje tegen, dan even verder deze bloem, ...
- Vergelijk de verschillende geweven 'landschappen' met elkaar:
 - Kijkt iedereen met eenzelfde blik naar het landschap rondom hen?
 - Welke verschillen zie je ondanks het feit dat iedereen dezelfde wandeling heeft gedaan?

De blik van een kunstenaar is heel persoonlijk. Hoe Heckel naar een landschap keek is anders dan hoe de leerlingen naar een landschap kijken. Ook de leerlingen onderling hebben een andere blik en focussen op andere dingen.

KO + LO + SO: Op pad in het landschap

In de tentoonstelling zijn heel wat mooie aquarellen te zien van Heckel. Zie bijlages 16 en 17.

- Maak met je leerlingen een eigen schetsboekje. Perforeer de bladeren en bevestig ze aan elkaar met metalen ringen zodat de pagina's gemakkelijk om te slaan zijn.
- Ga met je klas op stap en bouw een aantal stops in jullie wandeling in.
- Haal op de stops jullie schetsboek boven en teken met potlood wat je ziet. Stuur de blik van de leerlingen niet; laat hen zelf kiezen wat ze net zo interessant vinden in hun directe omgeving.
- Terug in de klas aangekomen geef je de leerlingen de instructie om de ringen van hun schetsboek te openen en de tekeningen open te leggen.
- Verdeel de aquarel, penselen en waterpotten over de leerlingen.
- Geef het startschot aan de leerlingen om nu kleur te geven aan hun schetsen die ze tijdens de wandeling hebben gemaakt. Kiezen ze voor natuurgetrouwe kleuren of eerder expressieve kleuren zoals Heckel?

Dankjewel!

We zijn heel benieuwd naar de resultaten van de leerlingen. Stuur je ons foto's door via msk.educatie@stad.gent? Wie weet krijgen ze een plaatsje op onze sociale media.

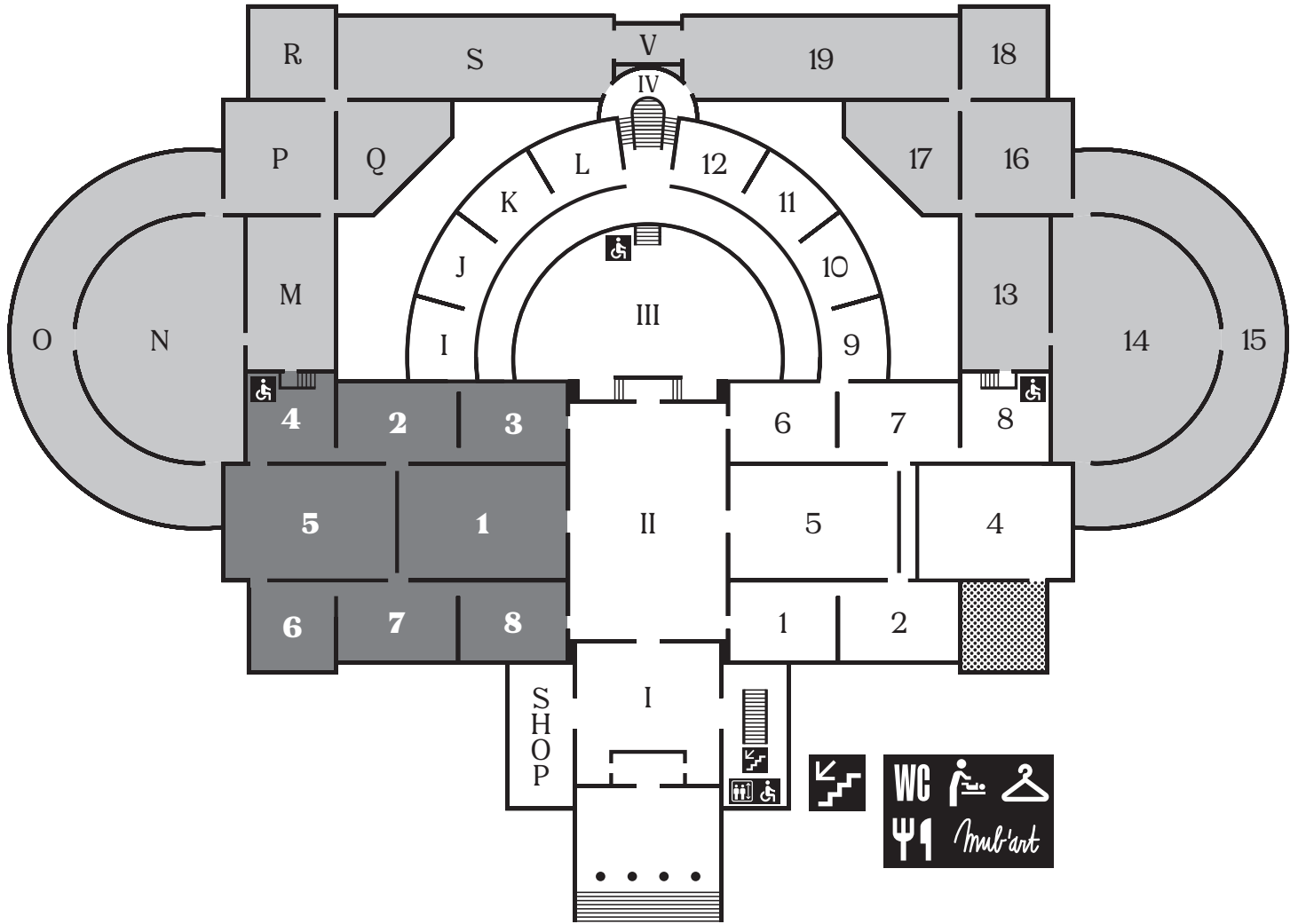
We hopen je alvast snel in het museum te mogen ontmoeten!

Museum voor Schone Kunsten
Fernand Scribbedreef 1
9000 Gent
+32 (0)9 323 67 00
www.mskgent.be

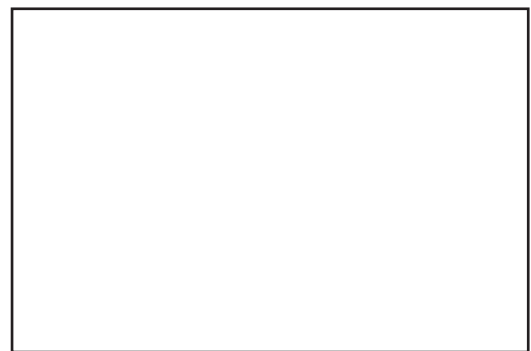
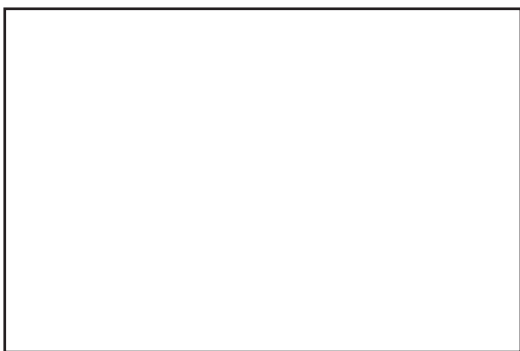
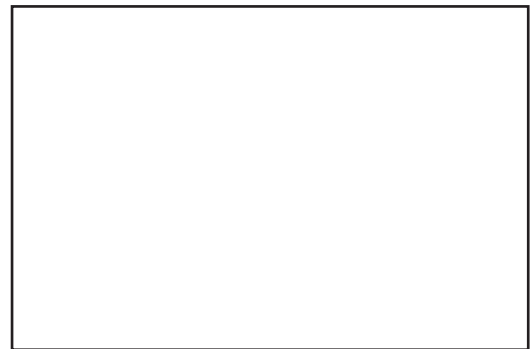
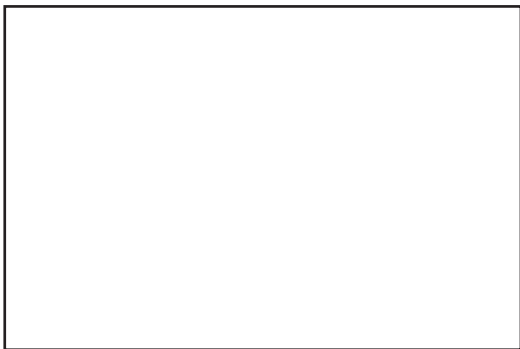
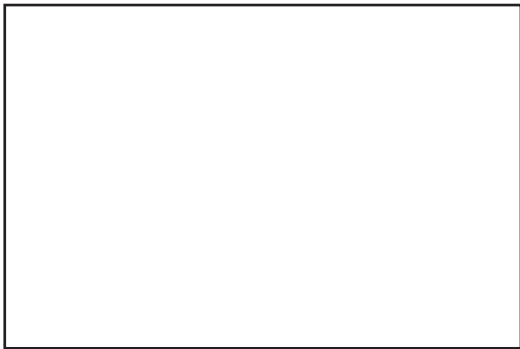
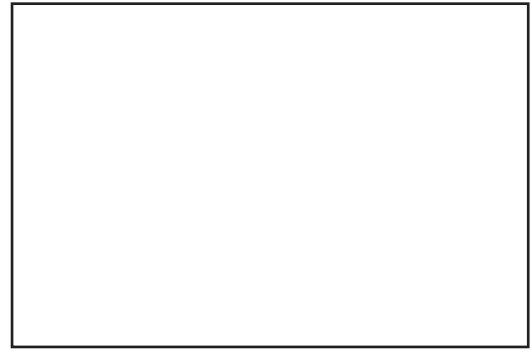
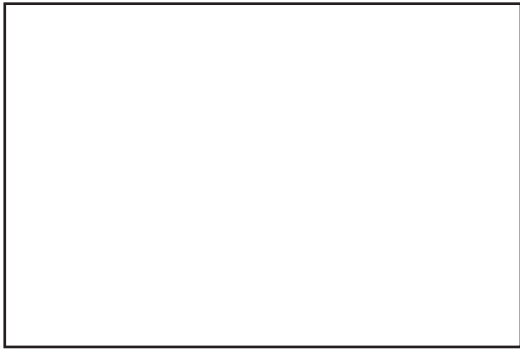
Schoolbezoeken zijn mogelijk van dinsdag tot vrijdag van 9u30 tot 17u30.
Op zaterdag, zondag en tijdens schoolvakanties is het museum open van 10u tot 18u.
Gesloten op maandag.

Auteurs: Lisa Bracke en Lies Ledure (publiekswerking MSK) & Ann Van Eenaeme (museumgids)
Illustraties: Lisa Bracke
Met dank aan Lieven Van Den Abeele (curator tentoonstelling), Johan De Smet (hoofd collectie, onderzoek en tentoonstellingen).

Erich Heckel 14

in Ostende 1915
hangend in Kolonietz

Erich Heckel

Ostende
1915/16

Heckel

Verwundeter Matrose, Bestand 15 Probe

— Verwundeter Matrose —

Ostende 1915

Erich Heckel

